

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—, polletno
Din 16.—, četrtletno Din 9.—, ino-
zemstvo Din 64.—.
Poštno-čekovni rač. 10.603.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO
Z MESEČNO PRILOGO „NAŠ DOM“

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška c. 5.
Telefon 2113

Cene inseratom: cela stran
Din 2000.—, pol strani Din 1000.—,
četrt strani Din 500.—, 1/8 strani
Din 250.—, 1/16 strani Din 125.—.
Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Senator dr. Šverljuga o vprašanjih naroda in države.

Na seji senata v Beogradu dne 26. marca je imel bivši finančni minister dr. Šverljuga govor, v katerem je razpravljaval o državnem proračunu. Raztolmačil je svoje stališče ter naziranje svojih tovarišev v narodnem klubu o važnih političnih in upravnih vprašanjih, ki se tičejo naše države.

Narod in narodnost.

O vprašanju pojma, kaj je narod, tako je rekel dr. Šverljuga, je brez števila učenih razprav. Po našem mišljenju v praktični politiki ne moremo iti mimo dušeslovne strani. Vprašanje narodnosti je odvisno od tega, kako ljudstvo čuti. Ako tu približamo svoje uho do ljudskega utripa, pa bomo še danes in vedno začutili v nad 90% slučajev med pripadniki jugoslovanske državne skupnosti močne utripe slovenstva, hrvatsstva in srbstva, našli bomo globoko čustvo, vezano na srbski, hrvatski ali slovenski ideal. Zato je za nas vprašanje vesti in zavesti svoje dolžnosti, da ne smemo trmoglavo graditi na nauku, ki zanika vsaka čustva, ko nas izkušnja uči, da je drugače. Že tisoč let se Hrvati bore za svojo narodno in politično samobitnost. Ali mislite, da je ta tisočletni boj Hrvatov prešel brez posledic in da ni zapustil v duši Hrvatov neizbrisnih sledov? Ti sledovi so ostali kot posebna hrvatska miselnost. Toda tudi Srbi in Slovenci imajo svoj podedovani ideal. Sedaj je vprašanje: ali hočemo razumeti zgodovino, razvoj in razne podedovane ideale ter jih kakor resno in pozitivno stvar uvaževati; ali pa ne uvaževati ter trdovratno stati na stališču političnega nauka, češ, da je narodno edinstvo v dušah že izvršeno dejstvo? Ali so Slovenci, Srbi in Hrvati trije narodi, ali samo eden? Pri tem vprašanju moramo poudariti samo to, da je naša želja in tudi naša dolžnost, ničesar ne storiti, kar bi moglo iz preteklosti in sedanjosti motiti to edinost.

Država.

Imamo, hvala Bogu, skupno državo. Narod hoče to državo. Z ozirom na njeno ureditev naj mi bo dovoljeno, kakor je bilo dovoljeno g. predsedniku ministrskega sveta, sklicevati se na značilne in modre besede Nj. Vel. našega kralja dopisniku Reuterja: »Razvoj jugoslovanskega edinstva ne sme vsebovati uničevanja samobitnih elementov (sestavlin) srbstva, hrvatsstva in slovenst-

va. Hrvati bodo še dalje ostali Hrvati, Srbi Srbi, Slovenci Slovenci in vsi skupaj pa ponosni Jugoslovani.« S tega stališča zastopamo misel, da mora ureditev naše države biti avtonomna, kar bo za državo mnogo manj nevarno, kakor pa je današnje stanje. Tisti trenutek, ko se bo z zares široko avtonomijo ali federativno ureditvijo ljudstvu dala možnost, da se politično izživlja, tedaj bo naša skupna država zopet začela v polni in še večji meri vršiti svojo delavnost za dopolnjevanje. Bistra državna uprava po našem mnenju nima nobene druge dolžnosti, kakor samo to, da ta naravni razvoj čim manj ovira. V ta namen je državna uprava dolžna, najprvo prenehati z vsako prisilno namero zenačenja, ker so te namere glavni krivec nepovoljnih pojavov sedanjega stanja v naši državi.

Centralizem.

Pri nas je uveden centralizem v glavnem po francoskem vzorcu. Pa nihče ni pomislil, da je francoski centralizem posledica čisto posebnega zgodovinskega razvoja skozi tisoč let. Pričenja se s Karlom Velikim. Dozorel pa je šele polnih tisoč let kasneje. In šele ogromna osebnost Napoleona Velikega je mogla izvesti ta centralizem, ki danes vlada na Francoskem, in sicer v času, ko na državno ureditev narodna misel ni imela nobenega vpliva. Temeljna napaka naših centralistov je bila pač ta, ker niso razumeli, da je ta centralizem po francoskem vzorcu za nas, ki nismo imeli ne Karla Velikega, ne skupne tisočletne zgodovine in ne Napoleona, popolnoma neprimeren in neuporaben. Saj smo mi imeli popolnoma narobe razvoj, ki je naravnost odgajal in krepil narodno-zgodovinske posebnosti, katere danes žive na ozemlju naše države. Zato je po našem prepričanju dolžnost voditeljev državne politike, naj

razumejo, da je s 6. januarjem končno pokopan vsak teoretični in praktični centralizem in da ni večjega greha nad našimi državnimi interesi, kakor vzdrževati sistem, ki ne ustreza našim razmeram ne notranjemu narodnemu ustroju, in, kar je poglavitno, povzroča tudi nevoljo največjega dela našega naroda.

Nejširša samouprava.

Naša državna ureditev se mora prilagoditi našemu zgodovinskemu razvoju, ki je razvil naše 3 narodne samobitnosti, katerim moramo dati možnost, da se izžive v ustrezajoči državni ureditvi. Že preveč časa smo izgubili z napačno centralizacijo, zato moramo sedaj pospešeno nadomestiti, kar je bilo izgubljeno. Prehod na najširše samouprave z vsemi pridevki bodisi avtonomije ali federacije, smatramo za edino sredstvo za ozdravljenje našega narodnega življenja. Pravilno je stališče naše izjave, da tudi načelo edinstvene države brez škode prenese notranjo ureditev najširših samouprav z vsebino avtonomije ali federacije. Saj niti glede oblasti kakor tudi glede ozemlja ni nobene popolnoma enotne države. Kjerkoli imajo ustavno monarhijo, je oblast razdeljena med vladarja in zastopnike ljudstva. Profesor Pitamic pravi: Strogo enotna država bi bila samo tedaj, ko bi tvorila samo en volilni in upravni okraj, kar pa je mogoče samo pri zelo majhnih državah. Taka država pa je Jelineku le samo šolski vzgled, ki ga pa v resnici ni!

Vsaka federativna država ima močne momente edinstvenosti. Tak element nam je že dan z našo narodno dinastijo, edinim vprašanjem, ki je pri nas izven razprave, ter s tem, da ustavna ureditev more biti samo delo vse naše države. Ustavotvorna oblast pohaja torej od celote. Pri tem delu morajo sodelovati vsi deli. To bo na vsak način močna oblast, ki jo predstavljata kralj in skupni parlament. Smatramo za politično nujno potrebo, naglasiti, da s centralizmom ne moremo več naprej.

Dr. Šverljuga o delu katoliške duhovščine.

Na seji senata 28. marca je dr. Šverljuga zopet povzel besedo ter med drugimi izjavil:

Odkar obstoja naša država, je slovenska in hrvatska duhovščina stala vedno ob strani svojega naroda ter ga ni zapuščala niti v najtežjih trenutkih. Če bi ne bilo katoliške duhovščine, bi

se Slovenci že zdavnaj vtopili v morju germanstva (nemštva). Dr. Šverljuga je ostro obsodil vse napade proti jugoslovanski katoliški duhovščini v naši narodni skupščini, kakor da bi bila ta duhovščina, ki je bila vedno nacionalna, sedaj naenkrat nastopila proti lastni državi. Zato vse take napade najodločneje odbija.

V svojem nadaljnjem govoru je opozarjal senatorje na veliko škodo, ki so jo trpele posamezne države, ki so se spustile v kulturni boj. Tu se je obširno bavil z borbo železnega kanclerja Bismarcka proti katoliški Cerkvi v Nemčiji ter je naglasil, da je ta borba, ki je bila velika in težka, vrgla v ječo več kot deset škofov in nad 100 duhovnikov. Več ko sto cerkva je bilo zaprtih, zaprle so se šole in semenišča, gojilo pa se je pridobivanje duš, toda vse to ni nič koristilo in se je moral nazadnje ta železni kancler vendarle napatiti v Canosso (udati se).

Dr. Šverljuga je nato ponovno obsodil razne izjave, ki so jih podali posamezni govorniki v narodni spuščini in na drugih mestih proti škofom in proti katoliški duhovščini, s čimer so dajali samo našim sovražnikom v roke material za gonjo proti naši državi. »Ko imam pred očmi tako težak položaj, v katerem se nahajamo, se vprašujem,

če je bilo potrebno, modro in politično, pri tem položaju in v tem vzdušju razpustiti Prosvetni zvezi v Ljubljani in v Mariboru. To pomeni razpust vseh prosvetnih organizacij slovenskih katoličanov. Ali je v teh težkih časih na mestu in modro, da se z gotove strani spravi izven zakona cel verski red in da se mu ne nudi niti prilika za obrambo? Ali bo koristilo verskemu in duhovnemu miru, ko se baš v teh časih z dodatnim zakonom k agrarnemu zakonu ogroža cerkveno premoženje in s tem postavlja v vprašanje pomen zakona, ki je bil proglašen za definitivnega? Oni, ki so danes na državni upravi, naj dobro premislijo, kajti njihova odgovornost pred zgodovino in bodočimi pokolenji našega naroda je velika. Vsakdo, ki mu je na srcu korist te države in ki noče podpirati naših sovražnikov, naj skuša najti izhod iz tega mučnega in neznosnega cerkveno-političnega stanja.

V NAŠI DRŽAVI.

Senat Jugoslavije. Na seji senata 30. marca je imel govor zunanji minister dr. Jevtič, ki je izjavil, da je Mala antanta britanski razorožitveni načrt sprejela kot podlago za razgovor s težnjo, da s svoje strani doprinese vse, kar more, da bi se dosegel stvaren sporazum v razorožitvenem vprašanju in za organizacijo miru. Glede na pogajanja za ustanovitev direktorija štirih držav nad Evropo je navedel izjavo Male antante, ki pozdravlja vsak sporazum med državami, s katerim se prijateljsko urejujejo izključno njihovi interesi; priznati se morajo sporazumi v interesu tretjega; obžalovati je, da se je v ta pogajanja, ki so se vršila zadnje dni, vmešala ideja revizionistične politike, in oslabila čut zaupanja. Vlada Jugoslavije bo neprestano spremljala razvoj vseh važnih mednarodnih razgovorov ter bo pazila na to, da ostanejo narodni interesi in integriteta (celotnost) držav Male antante popolnoma zaščiteni.

Državni proračun je bil 30. marca sprejet tudi od senata in se bo izvajal.

Proračun dravske banovine v višini 120 milijonov dinarjev je potrdilo fin. ministrstvo in je stopil v veljavo s 1. aprilom.

== =

V DRUGIH DRŽAVAH.

Diktatorske skomine Dollfusove avstrijske vlade. Obče prevladuje mnenje, da bo proglašil avstrijski kancler Dollfuss s pomočjo državotvorcev (kršč. socialcev in Heimwehra) diktaturo in se bo polastil vse oblasti v državi. Njegova akcija bi naj bila naperjena v prvi vrsti proti socialnim demokratom in hitlerjevcem. Vlada je tudi sklenila razpust oboroženega socialističnega »Schutzbunda«, ki je bil razpuščen po vsej državi dne 31. marca. Dunajski socialistični župan Seitz, ki je ob enem

deželni glavar Dunaja, je pa razpustil Heimwehr.

Hitler in Cerkev. Hitler stalno izjavlja, da je katoličan ter hoče ostati katoličan. Ima pa v svoji stranki tudi takšne ljudi, ki so zagrizeni nasprotniki vsake vere, osebito še katoliške. V narodno-socialističnem programu so točke, ki so protikatoliškega in protiverskega značaja. Zato so nemški škofje narodno-socialistični pokret obsodili in odklonili. Hitler je želel spravo s katoliško Cerkvijo. Radi tega je na seji državnega zbora 23. marca izjavil, da vidi narodna vlada v obeh krščanskih veroizpovedih (katoliški in protestantovski) najvažnejša činitelja za ohranitev narodne kulture. Zato bo spoštovala vse pogodbe, ki so bile sklenjene med temi veroizpovedmi in med posameznimi nemškimi državami. Njune pravice se nedotakljive. Narodna vlada polaga tudi največjo važnost na prijateljske odnose s sv. Stolico (rimskim papežem) in se bo trudila, da jih še poglobi. Na ta zagotovila, ki jih je dal Hitler, so nemški škofje izjavili, da ne ukinjajo obsodbe versko-nravnih zmot, imajo pa zaupanje, da dosedanje prepovedi in svarila ne bodo več potrebna.

Obračun nemškega kanclerja Hitlerja z židi. V sporazumu z vlado je izdalo vodstvo narodno-socialistične stranke na nemški narod proglaš, s katerim je odrejen s 1. aprilom splošen bojkot vseh nemških židov. Proglas je utemeljen s trditvijo, da so se pridružili židje komunistični akciji proti Nemčiji v inozemstvu ter da širijo neresnične vesti, ki bi zamogle Nemčiji hudo škodovati. Bojkotni pokret je pričel v soboto dne 1. aprila in bo trajal do preklica od strani vodstva stranke. Do bojkota pa ni došlo dne 1. aprila, ampak že nekaj dni prej. Ni pa ostalo samo pri bojkotu, ampak je bil po raznih mestih v Nemčiji razbitih več židovskih trgovin, kavarn in drugih lokalov. Dne 1. aprila so morali židovski trgovci in podjetniki za dva meseca izplačati vse nežidovske nameščence in nato zapreti svoje poslovne prostore.

Vsakemu stanu pravico

Kraljevska banska uprava je z odlokom z dne 9. februarja t. l. ukazala, da se ima tudi od doma zaklane živine, katere meso je namenjeno za razprodajo, plačevati 3odstotni prometni davek. Z odlokom z dne 28. februarja t. l. pa je banska uprava na zahtevo mesarjev, združenih v mesarskih zadrugah, in na zahtevo Zbornice za trgovino, obrt in industrijo znatno omejila pravice kmetov do klanja svoje živine in razprodaje mesa. Po novem odloku je dovoljen le zakol v sili. Vrhutega je dovoljeno klati doma samo izjemoma; ko ni mogoče rediti vse živine, se lahko 1 goved zakolje doma. Pa tudi kontrola po mesooglednikih in uradnih živinozdravnikih je poostrena. Ponujanje mesa od hiše do hiše je prepovedano. Zakol živine se mora javiti mesoogledniku ali pa živinozdravniku najmanj 8 dni pred zakolom.

Srezko načelstvo v Laškem je z odlokom z dne 13. marca določilo, v katerih občinah ima izvrševati nadzor nad klanjem uradni živinozdravnik in kje občinski mesooglednik. V občinah Dol in Jurklošter ter v nekaterih vaseh občine Loke izvršujejo mesoogledniki nadzor nad zakolom živine, v vseh preostalih občinah okraja pa uradna živinozdravnika v Laškem in Trbovljah.

Ugotoviti moramo, da kmet ni klal doma živine, dokler je bil v stanu, da jo po primerni ceni proda. Klanje na domu se je pričelo šele v letu 1931, najbolj pa lansko jesen, ko kmet živino-rejec sploh ni našel kupca za svojo živino.

Odlok z dne 28. februarja, s katerim se omejuje klanje živine, je izdala banska uprava na opozorilo Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani, ki je opozorila bana na težko stanje mesarskega stanu. Priznati je, da prav posebno mali mesarji tudi občutijo težave sedanje krize. Nastane pa vprašanje, kje imamo kmetje svojo stanovsko organizacijo, ki bi opozarjala oblasti na težko stanje, v katerem se nahaja pretežna večina slovenskega malokmetijstva. Ker ljudje sedaj manj mesa porabijo, mesarji manj zaslužijo; dejstvo pa je, da imajo mesarji ugodnost od tega, ker je cena goveji živini tako nizka. — Kmetijski stan, ki tvori pretežno večino prebivalstva naše države, je pod hudim pritiskom krize. Dne 15. marca se je vršilo v Celju zborovanje celjskih trgovcev, na katerem je izjavil celjski trgovec Stermecki, da previsoka carinska zaščita postruje krizo našega kmeta. Kar proda, mora prodati napol zastonj, kar pa kupuje, mora drago plačevati. Kadar gre kmetu slabo, gre tudi trgovcu. Te besede naj si merodajni krogi dobro zapomnijo, kajti najboljša politika bo tista, ki bo ščitila kmeta, ki je steber države.

„Slov. Gospodar“ stane:

celoletno 32 Din,
polletno 16 Din,
četrtletno 8 Din.